

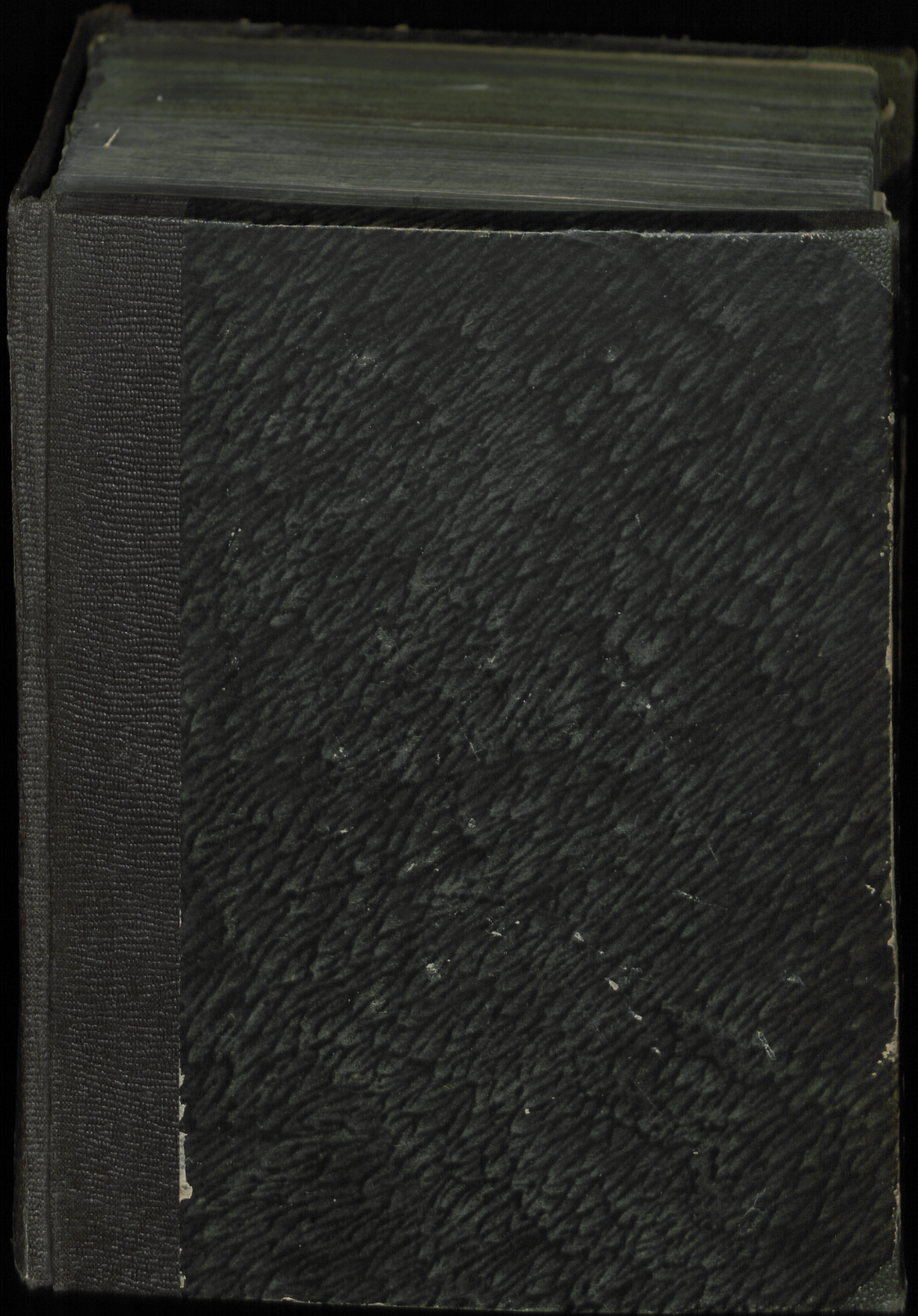
**Secretissima Instructio, GalloBritanno-Batava, Friderico V. Comiti Palatino
Electori Data : Ex Gallico Conversa, Ac bono publico, in lucem evulgata**

[S.l.], 1620

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn819833800>

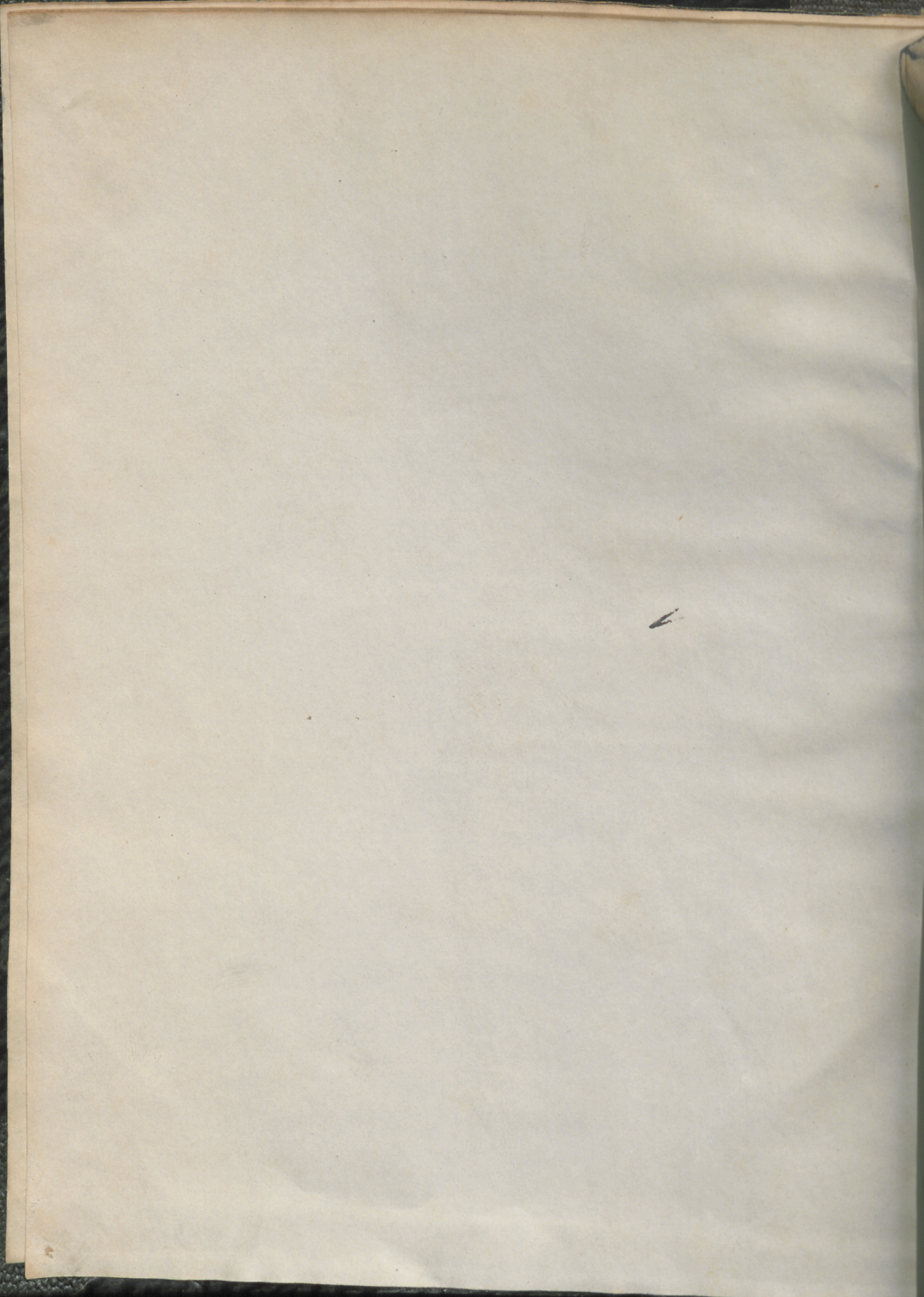
Druck Freier Zugang

Re_644(49)

Ex testamento Willebrandiano.

644(49) 644 49

Kurze No
samb

Etliche new
vbralt Hansfisch
vnd con

In der Ka

SECRETISSIMA
INSTRUCTIO, GALLOBRITAN-
NO-BATAVA, FRIDERICO V. CO-
MITI PALATINO ELECTO-
RI DATA,

EX GALLICO CONVERSA, AC
*bono publico, in lucem vul-
gata.*

ANNO

M. DC. XX.

SECRETISSIMA
INSTRUCIO, GALLOBRITAN-
NO. RATATA, FRIDERICO V. CO.
MITI PALATINO ELECTO
RI DATA

EX CALICO CONVERSA. MC
bono publico. instructio. 1713.
Gera.

ANNO

M. DC. XX

SECRETISSIMA

INSTRUCTIO, GALLOBRITANNO-BATAVA, FRIDERICO V.

Comiti Palatino electori data.

SERENISSIME PRINCEPS, ALUMNE
Charissime, à fidelissimo tuo Educatore, exercitato Milite & versatissimo Politico, documenta non quotidiana cape: His servatis, te servabis: hisce regna Britannia unita, Hollandia defensa, Galliarum Reges in officio retenti sunt: Hisce tu Casarem compefces, Casar eris. Audi Educatorem, Magistrum, Clientem, cujus salus ex tua salute pender, secreta sed seria consilia suggerentem. A puero didicisti inter consilium & adulationem quid intersit. Cavebis autem, ne ad alios Imperii hæc arcana perferantur, quæ si inimici tui resciverint, jam tu periisti.

Jacta est alea, transisti Rubiconem, tenendum est institutum: cadere jam de fastigio Tua Ma: potest, descendere non potest. Inter pares, vivere par non est, qui pares opprefcit: aut omnes etiam tuæ potentiaæ adjutores opprimendi sunt, aut totum perdendum. Pauci reges ab hostibus, multi ab æmulis, & quondam fidis, pleriq; ab intimis trucidati sunt. Alexandri tota progenies cæsa est ab Alexandri Ducibus. Hæc tecum perpendes, & Historicum tuum rogabis.

Tuo in regno, si unquam in ullo, non est minor, sed major virtus, quam quærere, parva tueri: major inquam, nam

sine tuo labore, tuorum astu, versutisque tibi sunt omnia
parata: uno verbo, si fateri inter secretissima arcana licet. Er-
rore factus es rex. At toto corpore tuarum Ditionum soci-
orumq; defendendum est quod accepisti. Numera a Julio
Cæsare usque ad Ferdinandum, inter Centum, qui regna
per vim occuparunt, non sunt quatuor, qui non eadem per-
diderint, & cum tota familia perierint. Inter magnos Re-
ges, paucissimi suo die defuncti: Inter quinquaginta Cæsa-
res, quæ tres, qui post multas seditiones, non dederint
sanguinem invidia vel odio. Inter Bohemiarum Reges duo so-
lum sine rebellione regnarunt. Tu quorum locum tenes,
pericula expavesce: Gladium contra Cæsarem sumpsisti
gladium non modo Cæsaris, sed cuiuscunq; time: Dominus
est vitæ tuæ, quisquis contemptor est sui: Imo tanquam de
invasore & prædone triumphabit, quisquis te occiderit.
Cautionem itaq; à nobis, magnificentiam ab aulicis discas,
fortunam ex defunctis, atque utinam legendo non exper-
niendo.

IV.
Tria igitur hoc rerum statu circumspecies hominum
genera: Hostes apertos, Amicos veros, & qui sunt vel ficti
amici, vel tecti hostes, quos omnes inter dubios nume-
ramus.

V.
Hostes aperti sunt, Domus Austriaca, Pontifex, Italici, &
quis sine fraude ac fuce ingenuè adhærent, Contra hos
opusest tibi sumptu magno, diuturno, Ducibus magnis, fi-
disque, milite perpetuo, quia hæc illis adsunt, sæpius vinciti
possunt, tardè debellari possunt. Nosti Hannibalem tribus
magnis, decem mediocribus præliis victorem, tandem bel-
lo victum, vectigalè, exulem, veneno tot decora perdidisse.
Pares.

VI. Pares sumptibus virisq; apertis hostibus non habes, ideo a foederatis petenda sunt in quo multa pericula. Primum ne graventur impendiis. Secundo ne de re compensatione desperent. Tertio ne casu adversu frangantur. Quarto ne inter se dissentiant. Quinto ne alio bello implicentur. Sexto ne illis tua potentia invidiosa reddatur. Denique ne quavis ex causa multi dissentientes, & quorū composita contraria sunt, te deserant. Hæc exemplis te tua Germania tempore Caroli V. docuit, cum Principes prodiderūt Civitates. Valde itaq; considerandum, quomodo par hostibus esse possis.

VII.

Neque solum hostium, quæ modo est, potentiam expendas velim, sed eam, quam extrema pericula, vel desperatio efficere potest. Qui vincitur, & magno animo est, undiq; arma habere potest. Quid si Ferdinandus, Leopoldus, Carolus, alij, extrema tentent? si jura sua Venetis transcribant? si Magnatibus Poloniæ vel illi regno Lusatiam, Silesiam, Moraviam tradant? Quid si jus suum non dico Hispano, aut Franco, sed cujusvis alteri offerant? Quid si foederum vigore, ultro oblata a Turcis auxilia accipiant, undè & tu & Gabor peristis? Puras Turcam tam speciosam causam deserturum? Quid si Hispanus cum Turca pacem faciat? Quid si Istriam, Carniolam, Carinthiamq; Venetis vendant? Iraque securus esse noli. Victor in expectato ferieris. Miserorum est industria: nunquam alto sanguini deest miseratio, nunquam afflictis auxilium. Sed quid me diffundo? ferieris, a quo minime putabas.

VIII.

De amicis scito paucos esse tibi: Socer, Uxor, Dux Balthionis

tionis, quidam agnati, Frater, si coluntur, amici sunt: ceteri fortunam tuam venerantur, suæ spæ, suæ promotionis sunt, amici, quibus nisi tu satisfacias, experieris proditores, ac transfugas. Quotus enim quisq; de tua, non sua causa secutus est? quotus quisq; recedens, tibi non maledicit? Sed de amicis tuis speciatim, considera.

I-X.
Bohemi amici nequaquam sunt. Id verius quam credibilis est, senties id tamen, ubi acta perpenderit. Primum non honoris tui causa, sed necessitate compulsi, te Regem dixere, & quidem à Saxone Bavaroque repudiati; & magna tamen concertatio fuit, ne Saxonem invitum præferrent aut Gabrielem. Deinde liberi esse statuerant more Hollandiarum, & Venetiarum, & jam Helveticas Respublicas meditabantur, sed positi inter Duces & Reges, cum viderent subsidia non dari à Principibus, in tam pernicioso exemplo, cum etiam adverterent in Electione Imperatoria rationem Statuum non haberi, sed Regis, non inconsultum arbitrati sunt, caeremoniali coronatione sibi auxilia parare.

Tertio clarius etiam odij sui signum in te jam ostendunt, cum eas tibi condiciones ferunt regnandi, quas moderati Domini mancipiis imponere vix solent. In omnia eorum acta agendaq; jurare cogentur: si delinquas, ipsi tui sunt actores, testes, Judices, forte & præcipitatores. Bellum tu gerere, scribere militem, nis invitus non potes; illi sine te & contra te possunt: Armamentaria habere tibi non licet, illi habere volunt. Deniq; eorum Senatusconsultis subscribere cogentur, etiam in tuum & tuorum opprobrium etiam contra tuam salutem, ni faxis, Rex non eris. Neq; te moveant blanditiæ & obsequia: plus affectat in hujusmodi rebus simula-

tio

rio & ostentatio, quam veritas & amicitia faciant. Fictioni
multis opus est tegumentis, ne pateat: cave igitur illis cre-
das. Naturam eorum perdisce, inter vapores cerevisia ru-
tusq; jam saturi & oppleti deliberant, atq; ad ea, quæ cogi-
tarunt efficienda præcipites sunt celeresq;. Bohemia indi-
genis Regibus semper noverca fuit, tibi extero, ne spera ma-
trem fore. Dum alios timet, dum à te sperat, paulum inter-
quiescit, te si timere cepcrit, à te si sperare desierit, redibit
ad ingenium.

X.

Cum igitur Bohemi natura sine asperi, efferi, contuma-
ces, in consiliis abrupti, in executione inopinati, recte faci-
es, si tenendum Regem esse, nec ipsos tuos subditos, arbi-
traris.

Arborem te esse cogita, quæ non radicibus fixa, suis ipsa
membris firmetur in terram depressis, sed quam fulera &
statumina sustentant externa, quorum nonnulla de facili
succidi & abrumpi possunt. Perpende nullam esse diurnam
potentiam, quæ suis viribus nixa non est. Tuum Imperium,
non nisi consensu parentium, validum esse potest: at
consensus ille momentaneus volubilisq; est. Experieris ubi
Austriacos timere desierint, ubi tributa exegeris, ubi suppli-
cia decreveris. Immo non obscure te Lutherani & Hussitæ
detestantur, Saxonemq; respectant, ut suæ libertatis vindi-
cam. Nec desuerunt, qui censuerint te puerum coronandum
& tollendum, ut Augustum Cicero laudandum & tollen-
dum dixit. Tu ne committe, ut tolli possis.

XI.

Hæc ut penitus pervideas, cognatum Mauritium & Hol-
landium specta. Nemo ab hominum memoria periculosius
feli-

felicisq; pro Patria gessit bella quam Mauritius: nemo
paternâ memoriâ gratiosior fuit: in nullum major Civita-
rum affectus fuit, quæ enim non dixerunt feceruntq; cum
triumphantem exciperent? quæ non dederunt pollicitiq;
sunt, cum etiam nudas Virgines publicitus offerent. Nunc
verò nisi occupasset facinus, ille cadaver esset, regnaret Bar-
neselius. Causa est, perpetuum certamen inter libertatem
& regnum. Eadem est in Bohemia. Tu cupis esse Rex abso-
lutus, non larva Regis: cupis omnes tibi subditos esse illi cu-
piunt esse maximè liberi, nec Regem quicquam nisi quod
illi volunt, posse. Dum igitur illi immoderatam petunt li-
bertatem Regibus dominantem, Tu non precarium, sed
obnoxium in subditis obsequium, necesse est motus oriri:
ut nunc videmus in Belgio, ubi omnia tentantur, nec tam-
men magnis multorum odiis ulla potentia parâvenitur.
Itaq; præstabit Belgium totum in servitutem rapere, quam
tam anxio Imperio tenere, quod nunc muraris pro condi-
tione temporum, magistratibus feliciter inchoatum est.

XII.
Venio ad alios amicos, quos difficulter invenies, si judi-
caveris Bohemos amicos non esse. Gabor Transylvanus tu-
bi amicus non est, sed odio Cæsaris & timore, foedus tecum
cepit, ut dum te obicit periculis, ille Hungariam teneat
resistatque. Bohemiarum regnum & ille affectavit, sed spe sua
frustratus, ringitur, quod tecum hanc partiri prædam debe-
at; cum primum poterit, quod dimisit invitus, omni cona-
tu recuperare contendet. Suâ te Regem factum jactat
opera, præmia petit; Novit is probe, non posse Hungariam,
contra Turcas, Tarraros, Venetos, Polonos, ipsos Hunga-
ros, a se defendi, nisi aliis Regnis Provinciisq; adjectis. Bohemi-

hemiam itaq; additaq; illi ditiones suæ Coronæ esse nec-
cessarias non immerito putat. Cum verò jus eligendi Regis
in Bohemia Proceres sibi vendicent, non difficulter in suam
sententiam hos pelliciet, facietq; tibi, quod tu Ferdinando,
& quod ipse Domui Austriacæ. Immo si Cæsar illi Hunga-
riam in feudum donet, nisi à moribus suis degeneraverit,
omnibus paratus erit contendere viribus, ut Bohemia Au-
striacis restituantur.

XIII.

Multo minus Turcam fidum amicumq; existimabis. Ju-
cundissimum ille sibi, in vestibulo Portæ suæ, spectaculum
de vestris pugnis exhibet: Victor pariter & victus præda eri-
tis. Sic arietes, spectante lupo & inhiante, concurrunt: Sic
galli gallinacei, plaudente aquila, præliantur. Axioma Tur-
carum est, nulli Christiano, nisi commodi sui causâ, ami-
cum esse. Nullum hæcenus bello, si omnes evolvas anna-
les, juvit, quem non in miserandam redegerit servitutem, fi-
dem sola utilitate ac quæstu meretur. Tot opum ac viro-
rum impendiis pro Hungaria depugnavit, toto Europæ
corpore illa defensâ est: At

————— Quod optanti promittere nemo
Auderet, volvenda dies en obtulit ultrò.

Sine sanguine, sine sumptu, Hungariam tenet, per vasal-
lum fidum possidet, tributum accipit, jus traducendi exer-
citus habet. In Moraviam, Bohemiam, Silesiamq; & si non
statim moverit, tu semper cum expectabis, Nam Gabriel
ejus præsidio Transylvaniam obtinet, ejusdem Hungariam
occupat, Bassæ subsidio militem paratum habent, vocati &
vocati aderunt, Vrbes pro cautione ac pignore, ut Lippâ
in Transylvania accipient:

B

AN

An tu fore speras, ut Turca moribus suis non utatur? cur
tam perfidè, atrociter, periculoseq; Germaniæ Imperium,
inveltavit, si nunc te secure regnantem sinet? At servet sa-
nè fidem, at tu illi credere nequaquam debes, quia nun-
quam hæctenus servavit fidem. Legationes igitur tuas, quas
partim præmisisti Constantinopolim, partim nunc ad or-
tionis tuæ Symbola erût, securitatis vades non erunt. Hoc
fane horrendum est, Regnum tuum, cum primum violare
fidem visum illi fuerit, in ejus forte potestate, si ad altam, te
portam suam vocaverit, eundum esse. Si ut arma Turci-
cis conjuncta contra quempiam Christianum convettas,
jussit, idem facere coges, quod ante biennium, tuus Ga-
bor fecit, Contra Polonos exercitum suum Duce Schender
Bassa, expediendo. Nec insolitum tibi videri poterit, si fidem
Turca fallat, cum ipse, ut de Gabor taceam, tot modis jus-
jurandum & fidem regnandi causa violaveris, & exempli
contra te dederis. Ego verò puto Turcam & tibi Gabrieli
tunc fore infestiorẽ, quam vos felices putabitis. Nam
Turca hæctenus id egit, ut discordiis Christianorum rem-
stabilizet suam, nunc si Te, Gabrielem, Veneros ac princi-
pes quosdam Germaniæ concordēs viderit, sibi timebit:
Itaq; pulsus Austriacis, vos dissipabit, disjunctos invadet, Te
per Gabrielem, Veneros per alios vastabit.

XIV.

Quæ de Turcis, deq; Tuo Transylvano Gabor attigi, ut
uberius noris, juvat, cognosces autem ex litterarum copiis
fideliter ex originali transcriptis. Disces sanè ex illis artem
cum Turcis tractandi, nec pudeat pigeatq; à Veterano quiq;
mag-

magnam virilis ætatis partem apud Turcas contrivit; tyfo-
nem in hac palæstra discere. Sed & intelliges distinctè, quæ
in scopû curas cogitationesq; suas Gabor direxerit. Vt au-
tem promptius assequaris, quæ prioribus litteris habentur:
Scire debes, Gabrielem Tuum, contra Principem ac Do-
minum suum validum Turcarum exercitum, in ipsa Tran-
sylvaniæ viscera duxisse, eaq; miserandum in modum va-
stata direptaq;, sublato Gabriele Bathoreo, Principatum
sibi firmasse. Turcas multis Christianorum millibus in di-
tam servitutem abductis Transylvania excessisse. Vt igitur
navatæ operæ promissa jamdudum præmia Turcis exsol-
verentur, collectis omnis Transylvaniæ viribus, bellum
contra sanguinem suum movit, quas Turcis promiserat
arces, valida Christianæ Reip. præsidia, iisdem consignaturus.
Præsidarii tantum facinus averfati cedere noluerunt,
sed muris vi tormentorû deiectis ac dissipatis, Lippa in pri-
mis mœnibus cincta, ac duplici arce munita, deinde Soly-
mos, Eperies, Vorvaraggia, Margita, Monostor, Arad, Syri-
Faefar, occupata, Turcisq; in manus tradita, longèq; ma-
ior tractus Hungariæ Turcis hac deditiois ratione cessit,
quam sedecennali superiorum annorum bello, ab iisdem
fuerit occupatus.

Post hunc tam heroicum (Turcicæ videlicet servituti
nobilissimam provinciæ portionem mancipando) actum,
ad Vezirum Nakas, Haslanem Bassam, priores literas ex
castris ad Lippam positis scripsit: Posteriores vndenam,
quave occasione dederit, ex ipsis per-
cipies.

EXEMPLUM LITTERARUM
BETLEMI GABOR AD VEZIRUM
Nakas; Hasanem Bassam.

Spectabilis ac magnifice Vizir Bassa, mihi semper benevole, honorande Domine; Deus Vestram Magnificentiam conservet, fortunatam reddat, & unum ipsius diem in terris, in multa millia propagando, in servitiis potentissimi, invictissimiq; Cæsaris, beata prosperitate exornet.

Ab annis compluribus inter nostrum potentissimum invictissimumq; Cæsarem, & regnum Transylvaniæ, alienationes disceptationesq; intercurrerunt, ob adeptam nec redditam Lippam. Diffiteri non possumus plurimas easq; iustas ac evidentes causas fuisse, ob quas nec Regnum, nec qui hucusq; fuere Principes, adduci potuerunt, ut eam redderent. Nam ex quo priscorum Hungarorum progenitores, relicta Scythia, ferro absumptis harum terrarum incolis, Regnum acquisiverunt, nullo unquam tempore vel auditum, vel lectum alicui, quod gens Hungarica, non dico, Arces, Civitates, tractus integros, sed vel palmum terræ, sine armis, sine sanguine, sine cæde, gratis alicui concessisset. Ex quo autem gens Othomanica contra Hungaros bella gerit, quacumq; in arce soli Hungari milites fuere, quantumvis valida impressione premerentur, haud sese dederunt, ad unum omnes internecone deleri pro defensione patriæ maluerunt. Testantur id Alba Græca Temesuar, Gyula, Szigerum.

Nunc nostræ actiones, & adversus potentissimum Imperatorem declarata sincera fidelitas, longè aliter habent. Nam ut in potentissimum Imperatorem, veram fidelitatem

no-

nostram, restitutione arcis Lippæ, comprobaremus, ob præ-
cticas plurimorum Germanizantium, accedente præfidi-
ariorum rebellione, & exercituum nostrorum multiplici
difficultate, multorum insigniũ militum nostrorum san-
guinis ac vitæ profusione, Civitatem assaltu, Arcem valida
impressione occupavimus, ut vel hac ratione potentissimo
Imperatori gratificaremur. Interea ex parte Germanorum,
tamen si sub pacis prætextu, multa donativa deferantur po-
tentissimo Imperatori, alia tamen ex parte Georgium Ho-
monnai in Transylvaniam, Sorban VVavodam in VVa-
lachiam, valido exercitu instructos expediverunt. In subsi-
dium quoq; arcis Lippæ (ne videlicet reddi illa per nos pos-
set potentissimo Imperatori) ad instantiam præfidiariorũ,
validus contra nos exercitus fuit expeditus. Verum nos, ac-
celerato itinere illius adventum prævertimus, & jam civi-
tatem occupaveramus, cum hæc auxilia supervenerunt,
Interim & arcis oppugnationem urgendo, & contra adven-
tantes in campis depugnando, Deo adjutore, contra utro-
que feliciter rem gessimus. Arce igitur occupata & evacua-
ta, juxta clemens mandatum potentissimi Imperatoris,
Lippam, unã cum quinque arcibus & castellis ad eam spe-
ctantibus, nos ipsi in manus Beglerbegi Temesvarjensis,
Spectabilis ac Magnifici Mehmet Bassæ consignavimus.

Ob hanc æterna memoria dignam fidelitatis nostræ de-
claratione, cui parem nemo huc usq; in tota natione Hun-
garica, fortè nec in alia, versus Othomanicam gentem ex-
hibuit, quam clementem protectionem, quantam bono-
rum affluentiam sperare debeamus à nostro clementissimo
summæq; dignitatis Cæsare, quam amicitiam benevolen-
tiamq;

tiamq; à Veziris, quam ab universa Musulmanica gente gratitudinem, id nos summi in primis Dei, ac per totum orbè terrarum diffusarum gentium ac nationum, perennaturo iudicio committimus Capitis nostri, vitæq; propriæ discrimine, tot insignium militum nostrorum sanguine, tam grande obsequium præstitimus, vel hac ratione, gratiam ac favorem potentissimi Imperatoris demereri sat agentes. De totius negotii cursu, deq; postulatis nostris, quæ potentissimo Imperatori repræsentamus, Vestram Magnificentiam, Orator noster, qui illic est, plenè edocebit, rogantes cum omni affectu Magnificentiam Vestram, digna postulara nostra, suo favore promotam velit, quod nos unâ cum nostro regno, omni gratitudine demereri conabimur. Deus conservet Magnificentiam Vestram diutissimè incolumè. Datum in Castris nostris ad arcem Lippam positis, die xiv. mensis Junii. Anno 1616.

Magnificentiæ Vestræ
Benevolus, Amicus, Servitor,
Gabriel Betlem.

POSTERIORES LITTERÆ
BETLEMI GABOR AD
Schenderem Bassam.

Spectabilis ac Magnifice Bassa; Bonis omnibus cumulet Deus Magnificentiam Vestram. Quam sincere ac fraternaliter, quam grato benevoloque affectu, conatus semper fueram, Vestræ Magnificentiæ servire, summus Deus mihi sit testis. Nescio tamen, quo meo merito, Vestra Magnificentia, in meam perniciem, & apud splendidam portam, & alibi,

à libi, multas fodit foveas, in quas ne precipitaret, Deus huc
usq; protexit. Ego in vestram Magnificentiam nunquam
deliqui, quin potius, quantum potui, demereri laboravi, &
vix non servus ipsius vestigalis fui. Quo libet enim anno,
multa donaria, suppellectilem argenteam, pecuniam nu-
meratam, salem debui, V. Magnificentia pendere, quarum
rerum testes habeo, quos producam, cum opportunum fue-
rit. Ex iis cognoscat splendida Porta, qua ratione Vestra
Magnificentia Transsylvaniam emungat. Non solum co-
ram, sed & apud legatos splendida semper verba dedit mihi
Vestra Magnificentia, multis juramentis promisit benevo-
lentiam, interim conatu omni exitium meum procuravit.
Hucusq; dissimulavi. Litteras, quibus Vestra Magnificen-
tia, post meum ex Transsylvaniam abcessu, Saxones allicit,
heri accepi, quas ubi perlegissem, miratus sum vehementer,
quod nondam desistat Magnificentia Vestra à practicis
Transsylvanicis, cum tamen nihil juris habeat in Transsyl-
vaniam, nec existimet deposuisse nos ac negligere curam
Transsylvaniæ. Rogo itaq; Magnificentiam Vestram, à pra-
cticis hujusmodi desistat, in Transsylvaniam ne scriptitet,
certo sibi persuadeat, cum iis, quibuscum cœpit, rem hanc
non perficiet. Ego negotia Vestræ Magnificentia non at-
tingo, cum id mei non sit officii, ita nec Vestra Magnifi-
centia res meas dirigat, cum nemo ipsi hac in parte quid-
quam commiserit.

Certò credat Magnificentia Vestra, quod & ego existi-
mo me talem esse servitorem Cæsaris mei clementissimi
Domini, qualis est Vestra Magnificentia. Servivi, sed &
nunc indies servio Potentia suæ, cum omni justitia, quod
nunc vel maxime testatum feci Totam siquidè Hungaricã
natio-

nacionem, eodem prorsus modo quo Transylvaniam, ad
pedes potentissimi Domini perduxit. Isti jam Suae Potentiae
una mecum fidelissimi erunt. Maneo nunc Pofonii in Re-
gia Hungariae, Corona in meis manibus est, Deo gratiae, post
dies decem Hungari sibi Regem eligent. Convenerat om-
nis exercitus Ferdinandi, erant ultra sexaginta millia, ante
pontes Viennenses confliximus, & magnus Deus, potentis-
simi Imperatoris auspiciis, Victoriā largitus est, profliga-
vimus inimicum, ultra Danubium pepulimus; Viennam
conclusimus. Nunc exercitus nostros trajicimus, ut illos
iterum invadamus, & si Deus siverit, Vienna quoque paucos
intra dies, in potestate mea erit, Totum regnum Bohemiae,
regnum Moraviae, Regnum Silesiae, potentissimo Imperato-
ri fidum ac benevolum effecimus eorum exercitus omnes
penes me habeo, ex omnibus Regnis, Legati cum muneri-
bus destinantur ad lucidam portam. Taliter ego in servio
potentissimo Domino; Vestra autem Magnificentia clan-
culum vult meos subditos à me avellere, ad rebellandum
inducere, ob quod certe nunquam ei serviam. Deus sit cum
Vestra magnificentia. Pofonii. 4. Nov. Ao. 1619.

XV.

Venetos ne ipsos quidem amicos arbitrabere, multae cau-
sae sunt: Prima, Aristocratiam tuentur, & Principem non
in speciem habent, plebem contemnunt, Patricius fan-
guis solus imperio dignus censetur. Natura itaque inimicus
est Monarchiae eorum status, nec expedit tibi, Tuos proce-
res familiares esse Venetis; amorem enim Libertatis odi-
umque Regum addiscunt. Secunda Veneti mali Vicini sunt,
cum nullo Italico pacem colere potuerunt; nullum Vicini-
um

num habent amicum, omnium vicinorum ipsi sunt æmu-
li. Patuit id nupero ad Gradiscam bello, quo ex Hollandia
aliisque locis auxilia petere debuerunt. Ne dubita, nec tibi
quidem erunt amici. Tertia, Tu & illi pariter dilatare reg-
na, & Vicina imperio adjicere satagitis, non igitur diu inter
corrivales pax esse poterit. Quod nunc Tibi & Gabrieli
blandiuntur, causa est quia tuo labore ac sumtu quam ma-
ximè Austriacos atteri cupiunt, quorum magnitudini in-
vident, adeoq; nullum Vicinum habere, quem timeant, ex-
optant. itaq; si vel Tua, vel Gabrielis potentia eo perveni-
at, Ut illis sit formidanda, omnibus machinis obsistent.
Olim Lusitaniæ Regibus Indicam navigationem interclu-
dere voluere. Omnibus enim Christianis invident se po-
terioribus. Turcam tolerant, eiq; adulantur, cum tamen
ab illo & premantur & spoliuntur. Deniq; fac, ad nutum
omnia ire Gabrieli, fac ipsum Turcicis copiis adjutum,
Styriam, cæteraq; Cæsaris occupare, & Coronæ Hungaricæ
adjungere, tunc demum necesse est pacem inter ipsum ac
Venetos discindi. Nam ne dubites, eo rerum statu, Gabor
illa quoq; repetet, quæ Veneti ab Hungaricis olim Regibus,
cum eos Turca premeret, usi occasione alienæ calamitatis
in suam nassam averterunt. Quod si vetera noluerit mo-
vere Litigia, certè præsentia nequaquam negliget.

Par autem Venetis erit, Transsylvania, Hungaria, Styria,
Carinthia, & Austria unitis, & in vasallatum Turcæ datis.
Actum quidem ad nutum magnæ Portæ, peribunt nobiles
Venetæ, cum adversus duos validos terra marique hostes
defensorem non habebunt, Quæ omnia tam timenda sunt,
quam non sperandum est Turcam vel Gabrielem, data

C

occa-

occasione augenda potentia, carituros praetextu violan-
dorum foederum, quasi non sit facturus Veneto, quod fecit
Caesari. Nec ignorant ista Veneti, sed invidia in Domum
Austriacam flagrant, futura pericula non estimant. Ni-
hil enim invidia potentius, utpote quae se ipsam consumit
ac devorat.

XVI.

In Principibus, urbibusq; Germaniae, quamdiu ullis te-
cum est communis metus, spem locabis, ille ubi deserit,
suas quisq; res aget. Illi tantum sui defensionem & incre-
menta quaerunt, eaq; ex bonis Ecclesiasticis, alia enim quae
dones non habes; Haec spes si decollet, bona si acceperint,
cum omnibus satis fieri non possit, odisse incipient. Nam
in hac divisione; iuxta legem, tibi potiore partem appli-
cabis, fratriq; tuo, & tot Palatinis non abundantibus Ci-
vitatibus non exponent. Deinde Te Urbes Liberae, & maxi-
me finitimae, valde metuunt, ut Wormatia, Spira, Franco-
furtum. Iam vero si fies potentior, etiam te Noriberga, Vi-
ma, formidare occipient. Putant enim Te sibi velle domi-
nari, aut sane, si velis posse semper enim cogitat infirmior,
non quid deceat facere fortior sed quid possit. Tercio faci-
le inter Principes discordiae bellaq; oriuntur, urbes plerq;
Senatum suum oderunt, nec dubium, ubi timor Caesaris
abfuerit, quin cives admodum vexati haecenus, Senatores
eiectioni vel occisioni sunt. Nuper se Francofurtum, Wor-
matia, Noriberga commovit. Hic vestra liga dissolve-
tur.

Hol-

XVII.

Hollandorum etiam amicitia caute niteris nisi Mauritius eos plane subegerit. Socero tuo Britanno ante quos annos diffidere coeperunt, nunc Mauritium cognatum tuum oderunt, quia illum viam ad principatum affectare haud vanè coniciunt, Et tu quoque suspectus esse coepisti, sed quia graviore in Hispanum odio ardent, idcirco Tibi suppeticas ferunt: Sed illi quoque ite re adiutum volunt, ut vicissim illis sis auxilio, ad occupandum Europæ imperium; quo magnis animis, & variis adspirant artibus. Et nisi me augurium fallat, inde prima quoque meli labes socero Tuo alisque timenda est.

XVIII.

Regem igitur novum te esse considera, certissimas multorum Regum inimicitias suscepisse, paucos habere amicos faciendaque illa omnia, quæ novis hominibus Tullius quondam præcepit.

XIX.

Nunc quid agendum sit vides, etsi ipse, satis per te sapias tibi & consiliarios habes versutos callidosque, tamen & hæc nostra proderunt.

XX.

Duabus rebus hætenus valuisti, prudentissima simulatione, dissimulationeque, deinde celeritate. Prior ars iam vim perdidit suam, altera igitur utendum, Simulando n. & dissimulando in Europa fallere nullum potes, Itaque artem nil profuturam desinas censeo. Extant tuæ litteræ

eam placidæ, amicæ, ambitionis expertes, ut ab ipsa virtute scriptas esse putes, candidissimaq; Simplicitate. Interim cum Hollandis, Veneris, Turca, Gabriele, cunctis, qui prodesse vel obesse poterant, ictum foedus. Inopinatè rebellant Bohemi, deficiunt Silesii, Moravi, Austriaci, & quasi à machina, novus adest è septem montibus hostis. Mihi iurati affirmarunt nec Cæsarem, nec Principes Papisticos creditisse, Te regem esse velle. Cum electus esses, perstitisti in simulatione, & res bellè successit, credo Papistas credere, te præ amore Cæsarem Bohemiâ exclusisse, sed serio. Noli arbitrari ullum Papistam esse tam fungum aut caudicem, ut credat tibi esse credendum. Quod si tibi credere se dicant, & iurent, tu credase eos Tui causa peierare. Hoc moneo, quia manifesta simulatio odium magis exasperat. Qualis fuit illa in tuo programme, cum hostem vocares Turcam & significares tibi animum esse contra illum tu defendendi. Odiosum est, sic principibus collegis stultitiam suam exprobare. Cuncti enim norunt, & ea de re literas Bohemorum tenent, Gabrielem, adeoq; Turcam in sublidium vocatum, à quo & Polonus ab infestanda Silesia deterreretur. Quid igitur Tu eum hostem vocas, & averfari simulas, cum ille Tibi Dominus, fautor, auctor & conciliator regni sit? Sine illius venia nec Gabriel venire, nec Polonus impediri, nec Tu rex esse poteras. Cum igitur in eius te clientelam dederis, amicum fore sponderis, legationibus missis, magna ac multa obtuleris, idq; constet passim omnibus, non puto negandum. Nam Betlemum etiam Batavi nostri risere, quod contra Turcum muniendos fines dixisset, cum ipse in medio regno, Lippam, aliasq; arces, vi expugnatas ultro Turcis tradiderit, cum intrus in corde

corde accute Turcam alat foveatq; cum Viennam Tur-
cico iugo subiiciendam, datis ad Turcas litteris, promit-
tat. Itaq; magis auctoritati consules Tuæ, si te Turcæ di-
cas confederatū, & mineres te eum adducturum. Aegrè fe-
rent hoc urbes Germaniæ, sed quid refert? libere confitere,
& factum esse rectè, defende, quod negari non potest.

XXI.

Huc etiam pertinet, quæ reliquo in programme est
excusatio; Non enim ullum movere poterit, si dicatur, lu-
stam esse alieni regni occupationem, eo quod secta quæ-
dam in eo fuerit, quæ magnos Principes seduxerit, Quid
enim aliis fiet regnis, si ista admittantur.

XXII.

Altero ergo stratagemate uti perges, & prævalebis, Cele-
ritate, inquam. Itaq; rectè est factum, ut in ipsa coronatio-
ne, in Bohemia, Moravia, Hungaria, Austria, pressò pede
hostem insequeremini, Si sic victoria utemini, paucos in-
tra menses, pedem in Germania non habebit Imperator.
Ex una victoria gradum ad aliam facies. Hoc vide, ne des
tempus respirandi. Decimas retine, nam reddendo timoris
suspicionem præbebis, retinendo fiduciam ostentabis, O-
mnia occupante ver proximum. Habes Spiram, Mogun-
tiam, Treviros, ab his incipe, opes habebis & nomen, nec
deerunt, qui tibi aderunt. Ver timendum est, sed confede-
rati tui maturè tibi suppetias auxiliq; submittent. Deniq;
celeritate eadem uteris continuè, quamvis forte successus
aliquis

quis tibi requiem suadere possit. Ac scito nihil esse peri-
culosius securitate. Itaque audacter perge, omnes move,
Gallum demereri stude, cæteros omnes Semper aliquid
inveni, quod te alacrem ostendat, Prorump, ubi non ex-
pectabaris.

XXIII.

Denique hoc meminetis: Aut omnia, aut nihil. Hoc
semper diximus, si unum pedem Austriacæ ditionis, si unū
opidum Episcopatus alicuius expetis, habenda sunt o-
mnia: facilius eris Imperator, quam defendas privatus
Princeps Elector aliquam Abbatim. Nam si parte aliqua
contentus sis, ea tibi ab eo, quod non accepisti, eri pietur.
Tigridis catulum rapis, mater insequetur, si utramq; irre-
tias, quieta præda frueris Dividi regnum non potest, totum
haberi potest. Non fert duos Soles Germania,

XXIV.

Hæc communiter agenda sunt. Nunc super est, ut me-
moræ causa, te moncamus, quomodo cum singulis agen-
dum sit, & primum cum Cæsare. Cæsarem verbis tractabis
humanissimis, ac sericis planè, petes, ut regnis cedat, te fili-
um agnoscat, afflictissimos subditos ne turbet, lesuitis ne
credat. Eam quoque ob causam socii tui Britanni lega-
tum subornasti, ac pacis concordieq; spem verbis ampli-
ter ostentare rogasti. Interim omnino machinare, ut
Cæsar sit in tua potestate, Sic enim Rex Romanorum cito
eligeris. Verum hic considera, quod diximus paragrapho
septimo. Non esse ad desperationem Austriacos redigen-
dos,

dos, nisi simul capi vel occidi possint. Nam extrema desperatio saepe est causa victoriae. Furor arma ministrabit, & inuenient tibi, hostem undecunq; . Tantum corpus sine sonitu non cadet, alios sternet alios trahet. Timeo ne si ipsi uiderint, sua tueri non posse, cuiuis malint quam inimico sua dare. Nec culpae illos tu potes, si enim ut latius regnare, Cum Turca foedus iniisti, ipsiq; aditum in Germaniam aperuisti, quid illi non facerent, vel salutis, vel dignitatis, vel deniq; ultionis causa,

XXXV.

IVXX

Cum Romanensibus, hoc est, Pontifice, Episcopis, Clero, moderatè ages, si quid tamen accepisti, retine, ne leuiter fecisse videaris. Ratio, quia totum hoc genus quieti debitum in Germania, & si cibum suggeras, si palpes, si solas, haudquaquam insurget. Ut animalia quaedam, si mandra plena sint, torpent stertuntque innoxia, fame efferantur: Ita hic quoque res habet. Si milites colligant, ne moveare, etiam enim duplo maiorem & meliorem exercitum habeant, nunquam te offendent, eum continebunt, se & suos confirmant, tandemque tuae se protectioni committent. At si ad desperationem illos adegeris, reperient vindictae modum, nec morientur inulti. Bruta etiam pro pabulo depugnant. Timeo enim, ne se dedant potentibus, oppignorent ditiores, ne Gallus aduocetur, ne alia fiant, de quibus saepe actum est. Si enim uelint milite, pecunia superare poterunt, uolent autem, cum eos necessitas acuit, eos virtutum & uiciorum limatissima. Itaque hoc age, ut eorum Confiliarios facias tuos Canonicos, Nobilesque viros attrahas, omnes

omnes enim aliquos Officiales, etiam militum Duces habent reformatæ religionis, per quos omnia expiscaberis. Cum vero indagine cinxeris, ut externa implorare haud possint auxilia, uno impetu, etiã cum pulvisculo, eos exue, & opes omnibus formidandas accumula. Hoc semper time, ne illi aliquid tam inopinatum tibi inveniãt, quam tu illis invenisti. Extrema vitabis. Veneri ut domum obruant Austriacam, tanta largiuntur, quid facient Romani Cardinales, ut se servent? De expeditione Italica calabis, nec admittes mentionem ex improvise enim opprimenda est.

XXX
XXVI.

Cum magno Turcarum Imperatore ad Portam, per legatos Soceri, Venerorum, & Hollandorũ iam actum transactumq; est, ne ægrè ferat se in diplomatibus tuis hostem vocari: Non enim posse alio modo illi in diplomatibus tuis hostem vocari: Non enim posse alio modo illi in Germania amicos parari. Interim ab eo periculum esse tibi sciro. Non urgebit sibi munitiones in Moravia constitui, antequam Romano imperio inauguretis. Eo usq; etiam differas excidium Lutheranorum, quos postea, rebus tuis certo stabilitis, commodè exterminabis. Interim modum cavendi Turcas vix ullum video: Si enim uno anno delere Austriacam progeniem posses, & Germaniæ viribus te munire, deinde Gabrieli persuadere, ut ab Othománico servitute recedat, haud dubiè Turcæ resistere posses. Ac nunc Gabriel id potius agit, ut Turcæ subdat quam plurimos, & eius Monarchiæ fines stabiliat proferatq;. Quod quidem ego arbitror esse boni servi, sed miseri Regis.

Dum

Dum vero in illo metu versaris, Bassas omnibus modis, sed maxime pecunia conciliabis. Purpuratos aula tuos facies, nam munera si mittas, omnia impetrabis, idque facies, etiam si hostis sis. Nam in magno regno plus sæpè potest consiliarius, quam Princeps. Interim verbis Turcas coles, omnia promittes, sed ita, ut noris officium, tibi nullum esse majus & potentius nummo.

XXVII.

Bohemos tuos ita tractabis, ut habeas subditos, utque filios tuos Reges eligant, & filias filiorum. Nam temerarium esset, in mediam belli flammam se conijcere, si posteris tuis invidia solum, non etiam regnum quereretur. Non facient sponte, aut sane si facturos speras, prudentis est tamen sibi sua providentia consulere, non ab æstu comitiorum pendere. Subdes autem eos simulando, promovendo, removendo.

Simulando nimirum summam securitatem & confidentiam, ut nemo propositum tuum subodorari possit. Tiberius tibi præceptor esto, qui eos, quos evertere cupiebat, summopere honorabat, deinde securos opprimebat. Hoc scitum; quia honores pauci moderatè ferunt, ideoque semper a litius ascendere, quàm oportuit, moliuntur.

Promovendo tuos, immo & hostes, sed tolle in altum, ut lapsu graviore ruant. Nemo hostem facilius vincit, quàm si in altum ducat, unde se præcipitet. Belgium & Britannia provexit & extulit quàm multos, sed quos certò ruituros expectabat, & ceciderunt, cader alias, qui sequitur, ac fidit. Promove ante Tuos, quos putas fidos, alios, quos putas casuros.

XXX

Remo-

Removendi sunt audaces, alterius religionis homines, liberratis amantiore, quam regno expedit.

Audaces & temerarii cavendi, quia gratiosi vulgò, & magnanimi habentur. At Regum securitas in submissione & pusillanimitate subditorum consistit. Exempla in promptu & propè sunt.

Lutheranos & Hussitas suppresses, ut in Anglia Puritani & Lutherani pressi sunt, Papistæ & Anabaptistæ nihil morientur, satis enim attriti sunt. Lutherani pari iure cum reformatis contendunt, Saxonem iactant, ab exteris firmantur. Itaq; eos in ordinem redige, quemadmodum in Hollandia Remonstrantes sive Arminiani redacti sunt.

Modus amovendi, per speciem honoris, mandando speciosas & impendiosas functiones. Sic Turrianum in Britanniam Legatum mittes, qui te potentior erit, quam diu Bohemiam incolet, sic Mansfeldium alio ablegabis.

Modus alius per accusatores, ut litem intendant civile, ut calumniis variè perant vexentq;. Nunquàm inter discordes deerunt occasiones! Tu fere discordias & pugnas. Qui amantes sunt libertatis, & exacto altoq; ingenio, eos omnibus technis & versutiis persequere. Exemplum nuper in Batavia editum, & sane Barneveltium, vix totis viribus cœnixi, Mauritius focerq; tuus occiderunt, quod tamen necessarium erat, sed hoc actum cautissimè & providentissimè, ut per ipsos Ordines occideretur.

Omae periculum in regno tuo tibi imminet a Proceribus.
Hos

Hos eliminandi, deiiciendi, aut etiam è medio tollendi hunc modum tene. Tres sunt ordines in Bohemia, Dominorum, Nobilium, & Civitatum. Inter hos accerrima amulatio est, Civitates enim ferè contemnantur. Tuū erit, primò aggredi Dominos, hoc est, Comites & Barones, Deinde Nobiles, postremò Civitates iure suo privare: Domini erunt fere auferendi è medio, nec mirare: Documentum Regium est; Spicas eminentes decutere. Nisi feces, secabere. Primò, qui familiares sunt Tibi & Tuis, per idoneos homines, magna illos spe infabis, ut contemnant præ se reliquos, iniuriosè agant, ideoq; exosi reddant. Deinde inter se ut contendant ac committantur, effice, sicq; alios tolle. Civitates interim extolle, donec per eas Nobilitatem deieceris, cui rei illæ operam volentes lubentesq; conferent.

Florentibus n. Proceribus precatio regnabis, Illis oppressis, Civitates adoreris, ad Te tuosq; revocando iudicia, Civium querelas contra Magistratus audiendo, curando, invocando; Sic venies ad mutationem eribationemq; Senatorum, qualem in Hòllandia nuper institueris. Vbi Senatus fuerit tuorum humorum, tandem rusticos & pauperes tanquam popularis & Tribunitiæ potestatis, Civibus æquabis, & sine labore, sicut desiderat cor tuum, absolute dominaberis. Vno verbo: morte vel exilio trecentorum procerum, regnum tuum in tuto collocabis & stabilies.

XXXI.

Nunc præclara occasio se offert, exercitum habes, eo domabis & tuos, Militem cole, & ex Germanis tuis habe, ipse in castris esto. Dux tuos potentior Te erit, si pro te bellat.

XXXII.

Ætarium ne Status habeant, Tu semper aliquid pete, si in te transferre non poteris, fac ut dividant ipsi, quod haud difficulter assequeris. Denique quod caput est, Pragam, compesce.

XXXIII.

Germanos tuos Principes adorabis: Comitibus comiseris & blandus, ludes & potabis cum illis, mores eorum sic disces. Cum urbium legatis, de eorum commodis ages, & quia totas Curias inaurare non potes, Syndicos, Secretarios, & qui auctoritate præ cæteris pollent, Tuos facies, nullis impendiis parces.

Hoc suadeo, ut oportune opulentas urbes, Noribergam, Ulmam, cæteras in tuam redigas potestatem, nam eorum opibus firmiter te communire poteris. Imitare Iulium Cæsarem, aliosq; qui complures vrbes præde causa diripuerunt. Non offendes ea re Principes & Nobilitatem, si & illis bolum aliquem in fauces iniectis. In Hollandia clandestinis nunc agitur machinis, ut Amsterodamum sit in Mauricii potestate: tantæ enim ibi opes sunt, ut decennali bello sufficient. Francofurtum si inescare & invadere possis, mirificè rem tuam stabilieris. Egentes & obæratii cives, spe spoliolum illecti lubentissimè Tibi mutuas tradent operas.

Si urbes dolo blandiriisve capere non poteris, plebeios vulgusq; promiscuum concita, Tribunus plebis esto, Patriciorum fastum, insolentiam, iniurias, contumelias, ulrum venire te simula. Scis, quam id Noribergæ, Ulmæ, Francofurti, Wormatiæ, gratum sit, Urbibus occupatis, earumq; nervo validus fortisq; Comites aliosq; nobiles in ordinem redi-

redige, & summa illa papaverum capita prudenter demice.
Non enim aliter Rex eris.

XXXIV.

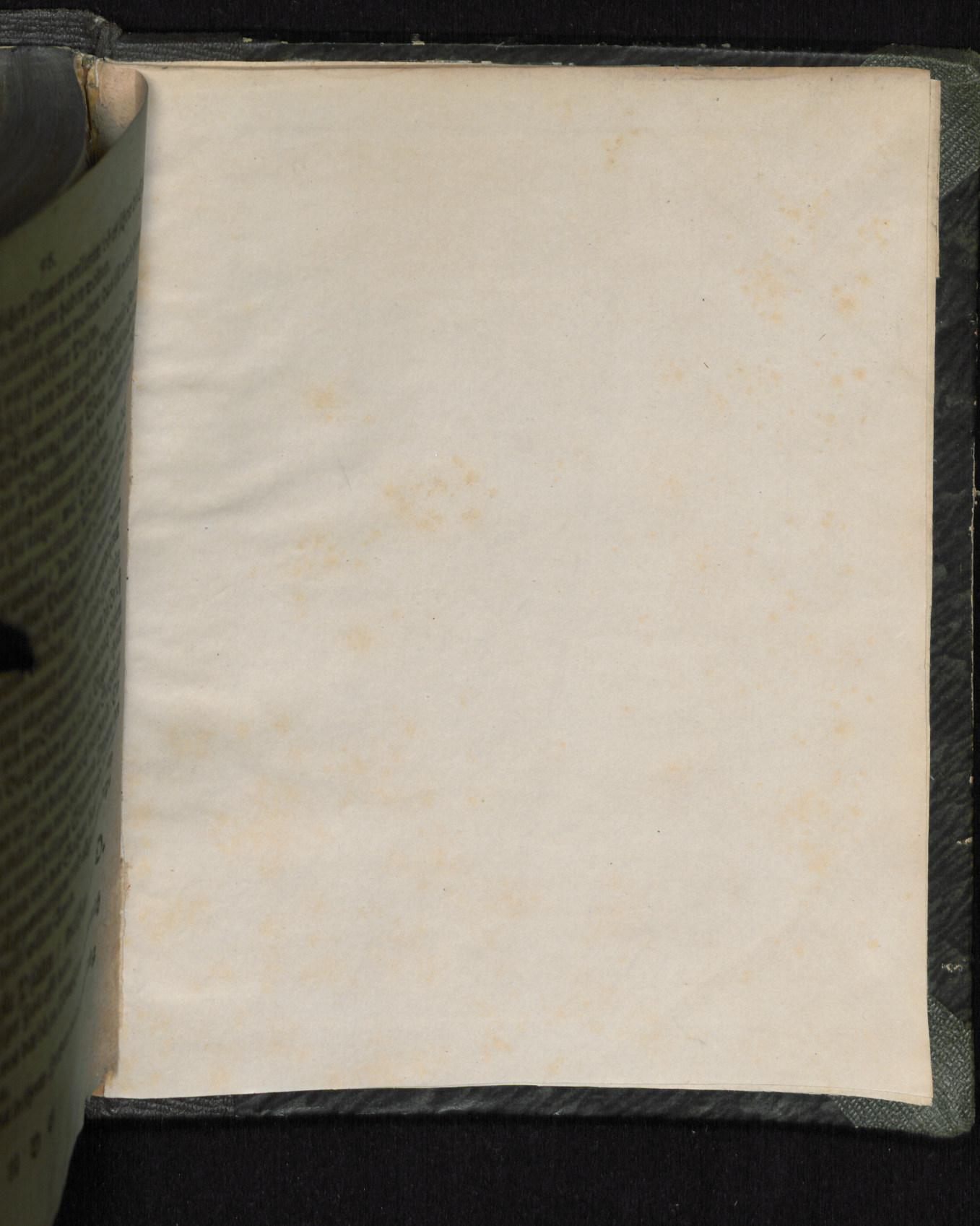
An e omnia, ne tuum cum Turca foedus cognoscatur, adverte, Catilenam enim patriæ, & libertatis Germanicæ proditorem dicent. Nemo enim ignorat, Turcicæ tyrannidi receptum esse, Principes & nobilitatem e medio tollere.

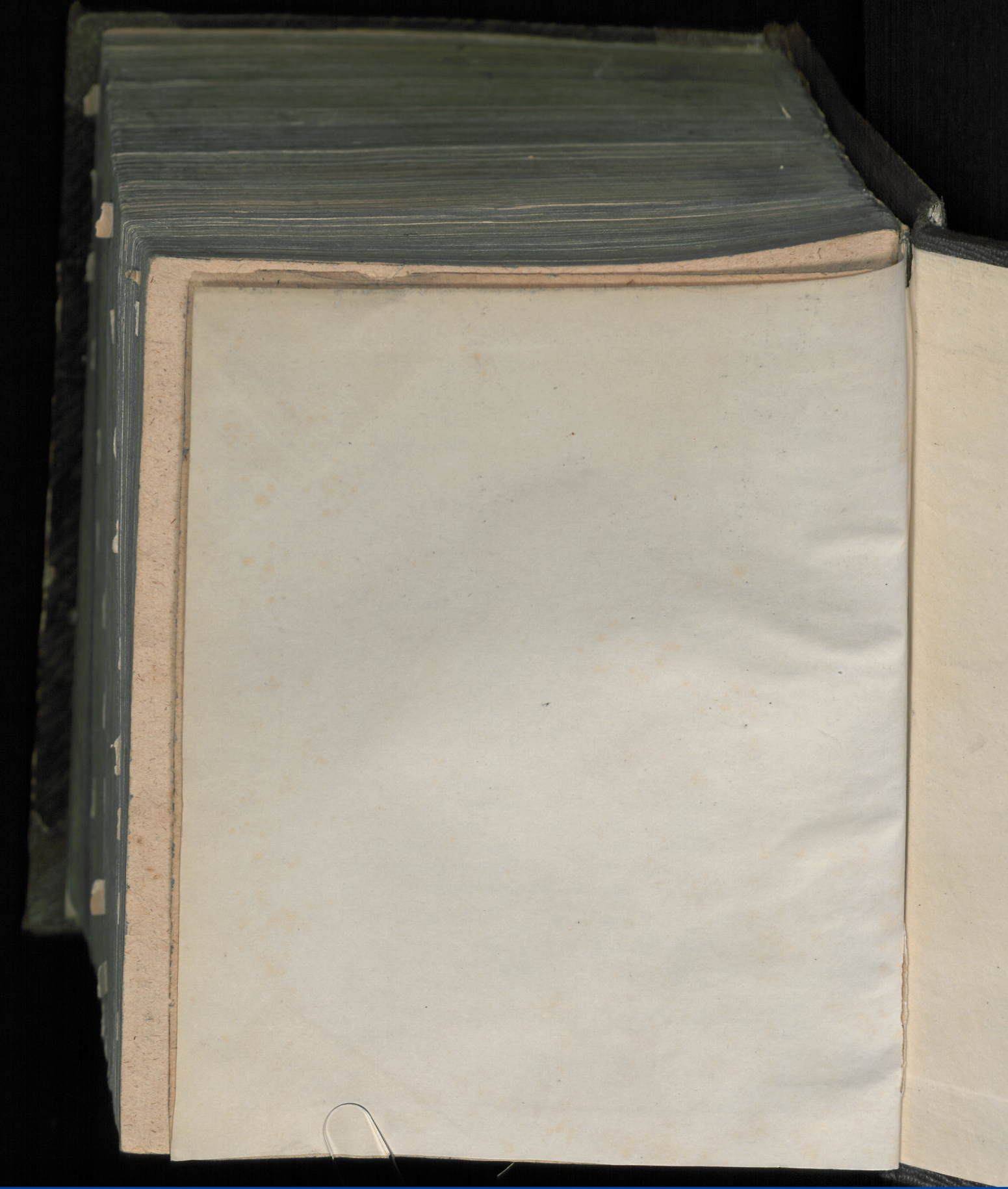
Denique in Regno, in quo nihil præter vim habes, vim exerceto, sed mistam dolis astuque, donec omnia possideas. Turcam metue, Gabrielem cave, contra Austrios pugna. Proceres Bohemos sensim minue, Ecclesiasticos ne timeas, ne ad desperationem adige. Nunquam bellum offensivum gerent, etiam si potentiores: Animalia nulla leonem aggrediuntur, mille oves nunquam unum lupum invadunt, nec leonem centum boves, Tu leo es, non timebis eos, sed vires contra hostes alios verte. Moraviam custodi, hæredibus prospice. In Belgio Hispaniensi, speramus aliquot Ordinum Urbiumq; transfugia, quod si venerit, res tuæ intuto erant: Sed festinandum, nam omnes confederati, eodem tempore, & Te Regem Germanicæ, & Mauritium Dominum Belgii videre summis votis exoptant. Sit tamen diu quieverit Gallus, haud dubie vicimus. Jam enim Principes urbescq; vobis foedere unitas, ut se parent, excitavimus. Ponemus in medio Franciæ, si possumus, Bullionum, aut ejus Filium, si non possumus, quemvis, qui se nobis junxerit.

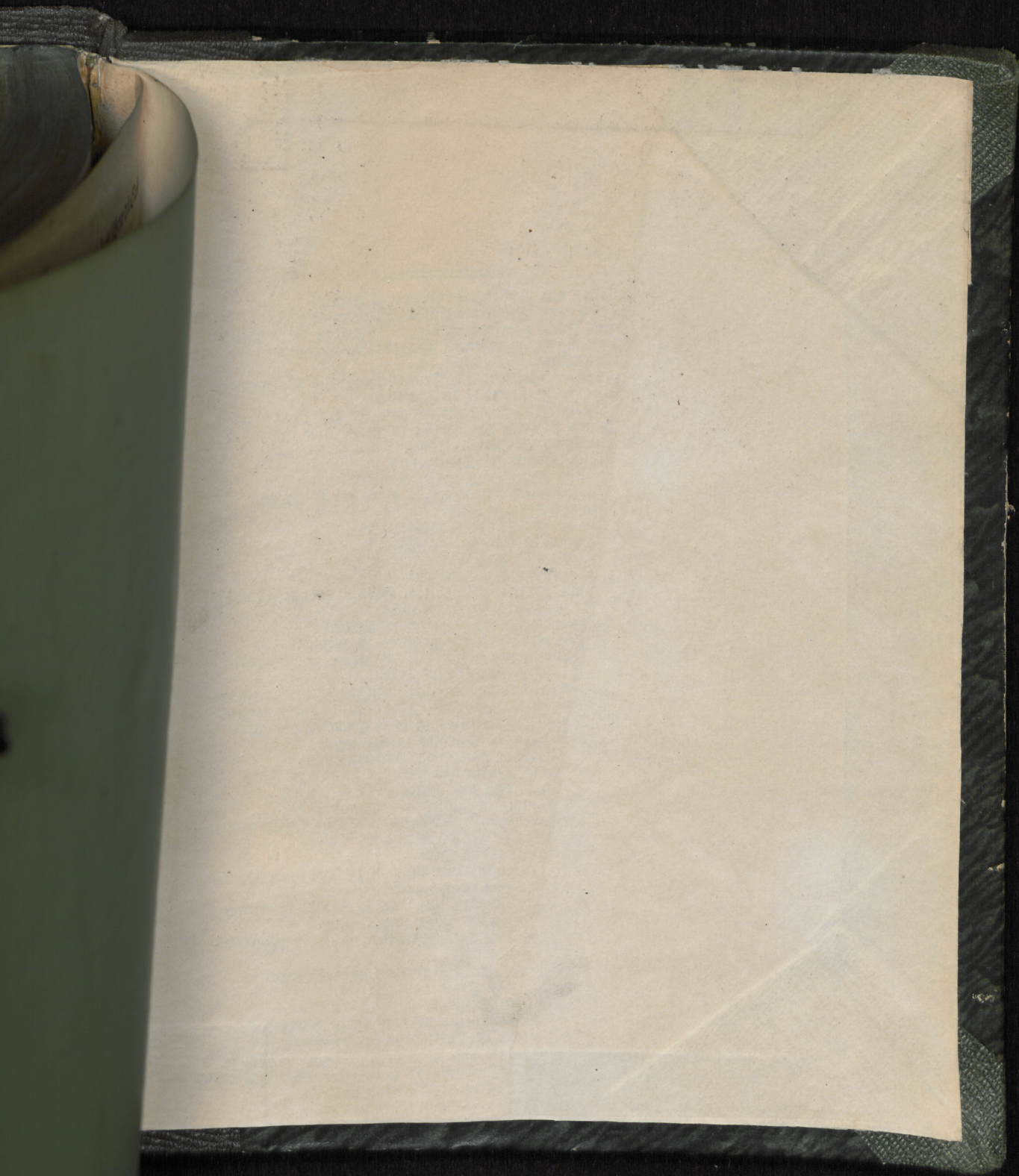
Hic autem nunc desino, & hæc monita & media arte Po-
litica deprompta, ut alta mente recondas, inq; usum & a-
ctiones tuas feliciter transferas velim. Reliqua pro re nata,
ubi tempus causaq; poscet, lubens, uti possum, uti debeo,
fideliter communi-
cabo.

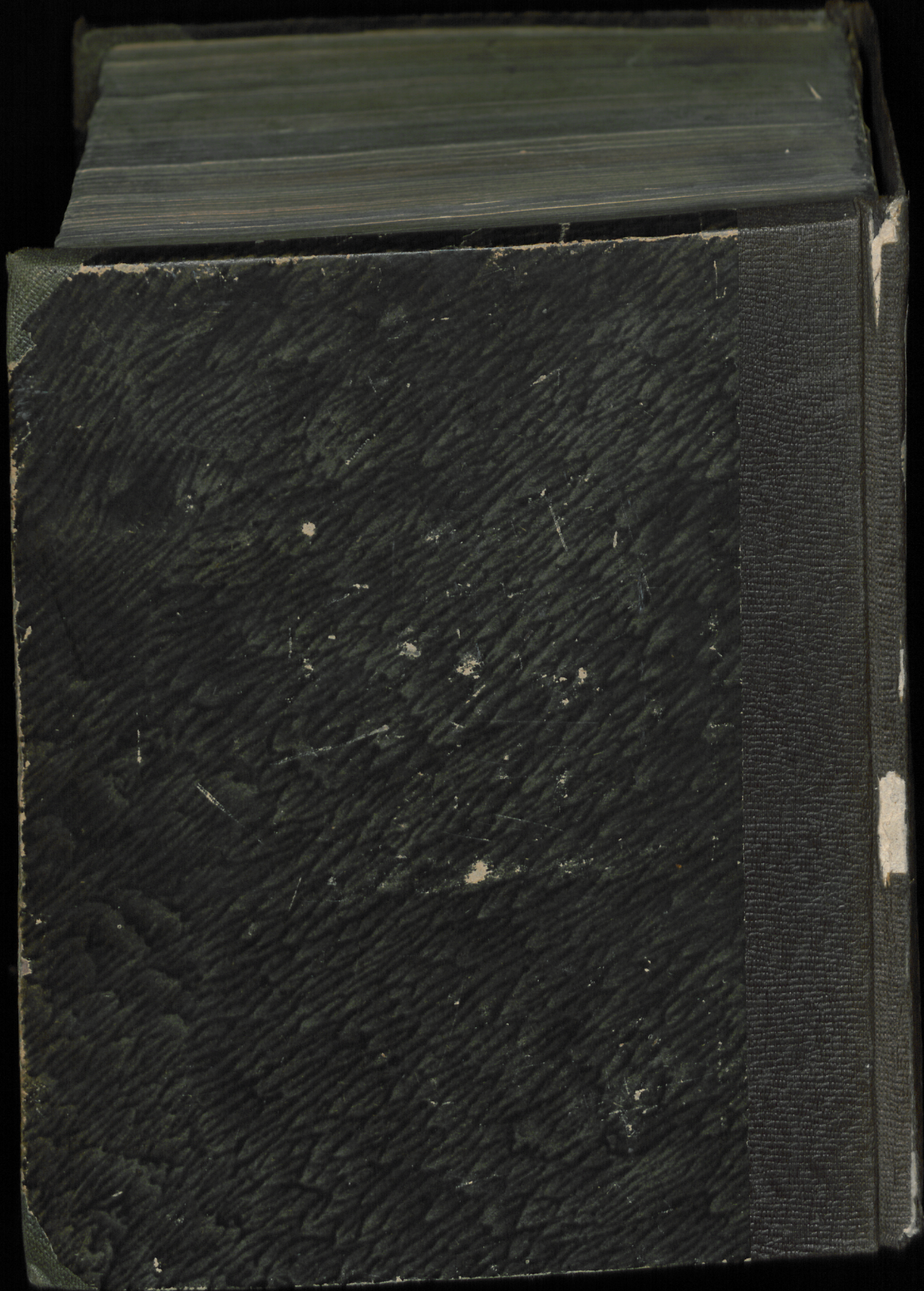
F I N I S.

SECRE
INSTRUCTION
NO-BATAVA,
MITI PALA
RI

SIMA
OBRIAN-
CO V. CO.
LECTO-

EX GALLICO
bono publi

RSA, AC
pul-

A M
M.

